

МИНИСТЕРСТВО
НА
ПРАВОСЪДИЕТО

№

92-00-20

1991 г.

София

52
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Ек. 12 3/20.2/94г

Дата 1.02.94г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

г.н. Ц. Хазарски-Богтев
1.12.94 г.

СТ А Н О В И Щ Е

на

Министерство на правосъдието по конституционно
дело № 2/1994г. относно искането на Върховния съд
за установяване противоконституционност на Закона
за допълнение на Закона за допълнение на Гражданския
процесуален кодекс (Д.В.бр.61 от 16 юли 1993 г.)

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ.

Законодателната уредба на прегледа по реда на надзора (чл.225-230 ГПК) като способ за извънреден извънinstancионен контрол и надзор върху влезли в сила порочни (нищожни, недопустими и неправилни) решения в последно време (Д.В. бр.28/83г.; 55/87г.; 31/90г. и 61/93г.) претърпя съществени изменения. Прави впечатление, че законодателните промени предизвикаха затруднения във връзка с приложението на правилата за надзорното производство. Създаде се противоречива практика, и то от съставите на Върховния съд, които прилагаха нееднакво разпоредбите на глава 21, раздел 1 от ГПК - "Преглед по реда на надзора". Като последица от това, ОСГК беше принудено да постанови серия от тълкувателни решения (вж. например: №1 от 14 май 1991 г. и №3 от същата дата, а Пленумът от постановления №7 от 3 юли 1984г., №9 от 11 декември 1984г. и №2 от 18 декември 1991 г.). Стигна се и до настоящото конституционно дело, предизвикано от Пленума на Върховния съд в съответствие с чл. 150 ал.2 от Конституцията.

За да се отговори на поставения от Пленума на Върховния съд въпрос, следва да се проследи последователно законодателната промяна на ГПК, касаеща института на прегледа по реда на надзора от 21 април 1990 г. насам, като в контекста на същата се преценят постановените от Пленума на Върховния съд определения по гр.д.№2/93г.

1. С изменението на чл. 227 ГПК (в сила от 21 април 1990г.) и отмяната на чл.58 т.3 ЗУС (Д.В.бр.31 от 17 април 1990 г.) прегледът по реда на надзора се превърна от тристепенен в едностепенен. Отпадна компетенцията на ОСГК да разглежда предложения за преглед по реда на надзора, постановени от състави на Върховния съд. Съгласно отменената т.3 на чл.58 ЗУС, Пленумът на Върховния съд "в предвидените от закона случаи" можеше да разглежда предложения за преглед на решения, постановени от ОСГК. Въпреки липсата на друга законова разпоредба извън чл.58 т.3 (отм.) ЗУС, която да овластява Пленума с правомощия за преглед по реда на надзора на решения на ОСГК, практиката възприе, че Пленумът е компетентен да разглежда предложения срещу решенията на колегията.

В пределите на тази си компетентност Пленумът на Върховния съд е приел за разглеждане предложението на Председателя на Върховния съд за преглед по реда на надзора на влезлите в сила решения: № 115 от 15 декември 1988 г. по гр.д. №65 на ОСГК и решение № 364/87г. по гр.д. №242/1987г. на Върховния съд, IV г.о. Образувано е гр.д. №2/1990г. на 16 април 1990 г.

С преходната разпоредба на Закона за изменение на ГПК (Д.В. бр.31 от 17 април 1990 г.) са останали неуредени всички висящи производства, образувани до тази дата въз основа на предложение за преглед на решения на ОСГК. Неуредено е останало и надзорното висящо производство, предмет на гр.д. №2/1990г. на Пленума на ВС. Нито Пленумът на Върховния съд, още по-малко ОСГК, 5-членен или 3-членен състав на Върховния съд са разполагали с правомощия да продължат процесуалните действия по гр.д. №2/1990 г. Това означава, че е липсвал надлежен правораздавателен орган, оторизиран от закона да разглежда предложения за преглед срещу решения на ОСГК. При това, нито Пленумът на ВС, нито кой и да било друг орган на Върховния съд може да се произнася, както по съществото на делото, така и по т.н. процедурни въпроси, включително и дали процесуалното правоотношение, предмет на висящото производство е възникнало валидно. Пленумът не е бил овластен от законова разпоредба да постановява каквито и да било съдебни актове по конкретното гражданско дело, в т.ч. и определения по допустимостта на производството и по неговото развитие към акта, с който то завършва.

Изводът е, че определение №2 от 5 февруари 1991 г. по гр.д. №2/1990 г. на Пленума на Върховния съд е постановено от ненадлежен орган и извън правомощията, предоставени му от закона. Ето защо, съ-

щото се явява нищожен акт, който не произвежда правни последици и не може да доведе до прекратяване на производството по гр.д.№2/90г.

Според нас, реформата на прегледа по реда на надзора от 21 април 1990 г. е съпътствувана от съществена непълнота на закона. Законодателят е бил длъжен да обхване всички висящи производства, образувани преди влизане в сила на ЗИГПК, като предвиди процесуален ред за довършването им. В никакъв случай не може да се приеме, че висящите производства, за които не е предвиден ред за решаването им са прекратени по силата на закона. Това би представлявало мълчаливо узаконен отказ от правосъдие.

Тук следва да се има предвид и още едно обстоятелство. Възможно е органът, направил предложението за преглед да е спрял съгласно чл. 225 ал.4 ГПК изпълнението на атакуваното решение. Липсата на орган да разгледа предложението не само лишава страната, недоволна от решението да получи защита, но и страната, в чиято полза е признато изпълняемото право не може да иска принудителното му осъществяване.

2. Празнотата в преходното правило на ЗИГПК (Д.В. бр.31 от 17 април 1990 г.) е отстранена със Закона за допълнение на ГПК (Д.В. бр.62 от 2 август 1991 г.). С него се овластява Пленумът на Върховния съд да разгледа направените до 21 април 1990 г. предложения за преглед по реда на надзора на решенията, постановени от ОСГК. По силата на това допълнение Пленумът разполага с правораздавателни правомощия да се произнесе по висящото пред него надзорно производство, предмет на гр.д. №2/90г.

Вместо да стори това, Пленумът е постановил определение №2 от 14 януари 1992 година, с което е оставил без уважение предложението на председателят на Върховния съд за разглеждане на направеното предложение за преглед на решението на ОСГК. Съображенията са, че допълнението не касае и делата, производствата по които са били прекратени, както и че по своя стабилитет определенията от тази категория стоят най-близко до съдебните решения и не могат да бъдат отменявани от съда, който ги е постановил.

Вярно е, че определенията за прекратяване на делото по своя правен режим се доближават най-вече до съдебните решения, което дава основание да бъдат наричани "процесуални решения". Актът, който е постановил Пленумът на ВС от 5 февруари 1991 г., както се посочи по-горе е издаден от ненадлежен орган и без последният да разполага с правораздавателни правомощия. Поради това, този акт не е годен да

породи процесуално-правни последици и конкретно да доведе до прекратяване на производството по висящото дело.

Що се касае до определение №2 от 14 януари 1992 г., същото е постановено от орган, натоварен да разгледа предложението. По своята същност това определение не е от категорията на определенията, слагащи край на производството. Определението е по движението на делото. С него Пленумът на практика администрира развитието на производството. В конкретния случай това определение има характер на отказ да се продължат процесуалните действия по висящото производство, без последното да е било прекратено. Ето защо, споменатото определение не съставлява процесуална пречка за разглеждане на предложението за преглед на решението на ОСГК. Самото определение, обаче противоречи на конституционния принцип, гарантиращ правото на гражданите на защита, установен и от закона (чл.2 ал.1 ГПК).

3. Противоконституционен ли е Законът за допълнение на Закона за допълнение на ГПК (бр.61 от 16 юли 1993 г.)?

Отговорът на този въпрос може да бъде само положителен, независимо че допълнението на ЗДГПК от 16 юли 1993 г. на практика е останало без адресат, тъй като няма случай на прекратяване на производство за преглед по реда на надзора от Пленума на ВС след 21 април 1990 г.

По начало всички определения на Пленума на Върховния съд, с които се прекратява производството по дадено дело влизат в сила с постановяването им и не подлежат на обжалване, тъй като няма инстанция, пред която да бъдат обжалвани. По същите причини тези определения не могат да бъдат отменявани по реда на надзора.

Създаването на законова разпоредба, с която се задължава съдебен орган да продължи разглеждането на гражданско дело, производството, по което е прекратено с влязло в сила определение би означавало недопустима намеса в съдебната власт, изразяваща се в посегателство върху стабилитета на влезлите в сила актове на съдилищата, способите за отмяна на които са изчерпани или не са предвидени от закона. Ето защо, Министерството на правосъдието счита, че Законът за допълнение на Закона за допълнение на Гражданския процесуален кодекс (Д.В.бр.61 от 16 юли 1993 г.) противоречи на разпоредбата на чл.117 ал.2 от Конституцията, която прокламира независимостта на съдебната власт, създавайки предпоставки за правна несигурност и подкопаване правните гаранции, осигуряващи окончателното разрешаване на делата, възложени за разглеждане на съдилищата. Както обаче се посочи по-горе, на практика

такава хипотеза не е възникнала, тъй като производството по гр.д. №2/1990 г., образувано въз основа на предложение на председателя на Върховния съд за преглед по реда на надзора на решението на ОСГК и решението на ВС, IV г.о. не е било прекратено, а е висящо и по отношение на него следва да намери приложение Законът за допълнение на ГПК (Д.В. бр.62 от 2 август 1991г.).

/ГД

МИНИСТЪРЪТ

